

Становище

Относно защитата на дисертационен труд

“ОПТИМАЛЕН СИНТЕЗ И УПРАВЛЕНИЕ НА РЕСУРСНО - ОСИГУРИТЕЛНИ ВЕРИГИ ЗА ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА БИОЕТАНОЛ”

*за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
по научна специалност:*

4.2 Химически науки "Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология"

с кандидат:

маг. инж. ЮНЗИЛЕ РЕДЖЕБОВА ДЖЕЛИЛ

*От Професор Боян Бонев Иванов,
Доктор на науките,*

Почетен член на Института по инженерна химия при БАН

1. Биографични данни за докторанта

Маг.инж. Юнзиле Реджебова Джелил е родена през 1987 г. Завършила е висше образование като бакалавър в Университет „Проф. д-р Асен Златаров” - Бургас през 2010 г. по „Химично инженерство” и магистърска степен през 2012 г. в Университет „Проф. д-р Асен Златаров”, като магистър инженер по „Химично инженерство”. Тя е била редовен докторант в лаборатория „Инженерно химична системотехника” при ИИХ-БАН в периода от 2013г. до 2017г. Отчислена е с право на защита като е покрила всички изисквания на закона и правилника на БАН и е положила предвидените изпити в процеса на подготовката. Съгласно кредитната система на ЦУ-БАН е събрала 878 кредита при изискуем минимум от 250 кредита.

Маг. инж. Юнзиле Реджебова Джелил владее английски и турски език. Има компютърни умения по Microsoft Office; Matlab и GAMS. Има изследователски опит и компетентност в областите: периодични и непрекъснати производствени системи; математично моделиране и интеграция на процеси; и оптимизация и оптимизационни техники.

2. Актуалност на проблема

В дисертационния труд е разгледан актуален проблем от гледна точка на науката и практиката свързан с опазване на природната среда посредством използване на възобновяеми горива, такива като течните биогорива и в частност биоетанол. За първи път се разглеждат интегрирани ресурсно–осигурителните вериги (ИРОВ) за производство, разпространение и смесване на биоетанол и бензин. От особена важност е разработването на математични методи за оптимален синтез и управление на системи с висока размерност, такива каквито са ресурсно–осигурителните вериги в случаите когато критериите за оценка са повече от един. Решаване на проблемите свързани с устойчивата работа на ИРОВ за производство и разпространение на биоетанол като се вземат предвид трите основните критерии за оценка като икономически, екологичен и социален са особено актуални. Не по малко актуални са използването на математичните модели за решаване на задачи с практическа приложимост.

Тези проблеми не са разглеждани до сега в научната литература, а в същото време решаването им в научен и приложен аспект са от изключителна важност. В достъпната литература не са открити данни за изследване на ИРОВ при едновременно използване на биосуровини от първо и второ поколение, което прави изследването особено актуално.

3. Преглед на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен от дисертанта инж. Юнзиле Реджебова Джелил като редовен докторант в лаборатория „Инженерно химична системотехника“ при ИИХ-БАН под моето и на доц. д-р Драгомир Господинов Добруджалиев ръководство. Дисертационният труд съдържа въведение, четири глави, заключение – приноси на дисертацията, списък на авторските публикации по темата на дисертационния труд и списък на цитирана литература. Списъкът с цитираната литература включва 254 източника, които са публикувани в периода от 1980 до 2018 години. Обемът на дисертационния труд е 192 страници, включително 49 фигури и 49 таблици. Номерата на използваните в автореферата фигури, таблици, формули и литературни източници съвпадат с тези в дисертацията.

Дисертационният труд е обсъден от Колоквнума по Инженерна химия, състояло се на 11.05.2018г. и насочен за защита пред Научно жури от Научния съвет на Института по електрохимия и енергийни системи при Българска академия на науките.

След краткото въведение, в глава 1 е направен подробен литературен обзор на достъпната литература за периода от 1980г. до 2018 г. в която е разгледано съвременното състояние на проблема за оптимален синтез и управление на ресурсно-осигурителни вериги (РОВ) за производство и разпределение на биогорива и в частност на биоетанол. Направен е критичен анализ на методите за тяхното математично моделиране и възможностите за повишаване на тяхната ефективност чрез използване на методите и подходите при ресурсно-осигурителни вериги за други цели. В резултат от направения литературен обзор са формулирани основните нерешени до сега проблеми част от които са поставени като цел за разработка в дисертационната работа.

С използване на направените изводи в тази глава са формулирани основните цели и произтичащите от тях задачи, които са поставени за решаване в дисертационния труд. Целта е разработване на стратегия, метод и програмни средства за оптимално използване на ресурсите при производството на биоетанол с използване на биосуровини от първо и второ поколение като се вземат предвид трите основни критерия за оценка: икономически, екологичен и социален, осигуряващи устойчивост на РОВ за биоетанол.

По нататък в глава 2 са разгледани подробно съвременните технологии за производство на биоетанол и параметрите на използваните биосуровини за тази цел. Направен е критичен анализ на тези технологии и са изведени параметрите им от гледна точка на тяхната икономическа, екологична и социална ефективности. Особено внимание е отделено на хибридните технологиите които използват едновременно биосуровини от първо и второ поколение. Тези хибридни технологии са взети в основата на изграждане на РОВ за биоетанол.

Основните задачи поставени за решаване в дисертационната работа са представени в глава 3. Предлага се оригинален метод за стратегическо проектиране на ИРОВ за производство и разпределение на биоетанол чрез използване на хибридни технологии използващи биосуровини първо и второ поколение. Предложеният математичен метод се базира на математичните модели за описание на процесите на икономическа, екологична и социална ефективности. Така предложения математичен модел се използва за решаване на задачата за стратегическо проектиране на ресурсно-осигурителната верига за биоетанол. Тази задача е формулирана в термините на математичното програмиране като задача на смесеното линейно програмиране. Структурата на ресурсно-осигурителната верига е дефинирана чрез двоични променливи, а логистиката чрез непрекъснати променливи.

Последната глава 4 от дисертацията е посветена на проверка на работоспособността на предложениия метод чрез решаване на пример с реални данни в условията на България. Математическият модел е кодиран с използване на софтуера GAMS и представлява инструмент за взимане на решения. Получените резултати дават възможност да се направят следните съществени изводи състоящи се в това, че наличната земеделска земя в България дава възможност за производство на достатъчно количество биосуровини за

производство на необходимото количество биоетанол, за да се задоволят българските нужди и да се достигне необходимата квота от 10% за течни биогорива през 2020 г. Средната цена на биоетанола за периода (2016-2020г.), използвайки критерия "Минимални общи годишни разходи" е 230\$/ton, докато при критерия "Минимални общи емисии на ПГ" при същите обстоятелства е 335\$/ton. Общите емисии на парникови газове за критерия "Минимални общи годишни разходи" са с 6.6% по високи, когато основната цел е минимизирането на производствените разходи, а не минимизирането на емисиите на ПГ.

4. Основни научни, научно-приложни и приложни приноси

4.1.1. Научни приноси

Основните **научни приноси** в дисертационната работа се свеждат до това, че е предложена:

1. Стратегия за решаване на проблема за оптималното функциониране на ИРОВ за производство на биоетанол. Акцентирано е на минимизиране на разходите, екологичното и социалното въздействие на мрежата при получаване и разпространение на биоетанол.
2. Метод за стратегическо проектиране на ИРОВ за производство и разпространение на биоетанол с използване на биосуровини от първо и второ поколение с отчитане на трите основни критерия за оценка икономически, екологичен и социален.

4.1.2. Научно-приложни приноси

1. Предложен е най-целесъобразния начин за реализиране на предложения метод. При разработване и решаване на математичния модел е използван програмният пакет на GAMS.
2. Разработен е алгоритъм, реализиращ математичния модел за оптималното разпределение на ресурсите при производството на биоетанол, при критерий минимално количество разходи за построяване и експлоатация на мрежата.
3. Разработен е алгоритъм, реализиращ математичния модел за оптималното разпределение на ресурсите при производството на биоетанол, при критерий минимално количество отделени парникови емисии.

4.1.3. Приложни приноси

1. Разработени са изчислителни модули за решаване на формулираните оптимизационни задачи и е предложен изчислителен алгоритъм за решаване на задачите на математичното програмиране, чрез използване на програмната среда GAMS.
2. Представена е оптимална схема на РОВ за производство и разпределение на биоетанол на територията на Република България.

5. Оценка на представените публикувани материали по темата на дисертацията

По темата на дисертационната работа са публикувани 6 научни работи на английски език две от които са в специализирани научни списания с SJR ранг фактор като с това се покриват изискванията на правилника на БАН за допуск до защита. Дисертанта е участвувал общо в 9 национални и международни конференции и симпозиуми. Всички публикации и докладвания са пряко свързани с тематиката на дисертационната работа и са добре приети от научната общност.

6. Отражение на научните публикации по дисертацията в научната литература

До този момент не са забелязани цитати върху представените работи.

7. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява правилно и пълно основните резултати в дисертационната работа.

8. Лични впечатления на рецензента за кандидата

Като научен ръководител и асоцииран член на колектива на лаборатория „Инженерно химична системотехника“, в която бе проведено обучението на докторантката съм участвал активно в процеса на обучение и разработката на дисертационната работа заедно с доц. д-р Драгомир Господинов Добруджалиев. Инж. Юнзиле Реджебова Джелил прояви сериозно отношение към научната работа и научните приноси в дисертацията са според мен лично от нея постигнати. В процеса на обучението и тя е усвоила редица приложни методи за математично моделиране на сложни системи и съответните програмни средства. Поради тези причини оценката ми за нея като перспективен млад научен работник е много висока.

9. Заключение

Представената дисертационна работа разглежда актуален научен проблем със значителна практическа приложимост, има научни, научно-приложни и приложни приноси. Основните резултати са станали достояние на научната общност. Дисертационната работа отговаря на изискването на закона, правилника на БАН и ИИХ. Предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен **“ДОКТОР” на маг.инж. Юнзиле Реджебова Джелил** по научната специалност 4.2 Химически науки "Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология".

31.01.2019г.
София

Изготвил становището;

(Проф. Д-р Б. Иванов)